

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖ

NUTARIMAS

**DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS PAREIGŪNŲ IR KARIŲ VALSTYBINIŲ PENSIJŲ
ĮSTATYMO NR. I-693 16 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO
NR. XVP-1626**

2026 m. d. Nr.
Vilnius

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo statuto 138 straipsniu ir atsižvelgdama į Lietuvos Respublikos Seimo 2026 m. birželio 16 d. vakarinio posėdžio metu priimtą sprendimą (protokolas Nr. SPP-161), Lietuvos Respublikos Vyriausybė n u t a r i a:

Nepritarti Lietuvos Respublikos pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo Nr. I-693 16 straipsnio pakeitimo įstatymo projektui Nr. XVP-1626 (toliau – Įstatymo projektas), kuriuo siūloma nustatyti išimtinę taisyklę, pagal kurią asmenų, paskirtų į pareigūno ar kario pareigas krašto apsaugos sistemoje, tarnybos Įstatymo projekte nurodytu laikotarpiu vykdytose tarptautinėse taikos įgyvendinimo, taikos įvedimo ar taikos stabilizavimo operacijose laikas, apskaičiuojant pareigūnų ir karių valstybines pensijas, būtų įskaitomas taikant koeficientą 3, dėl toliau nurodytų priežasčių:

1. Įstatymo projektu siūlomas teisinis reguliavimas aiškinamajame rašte grindžiamas šiais Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimais: Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1996 m. birželio 21 d. nutarimu Nr. 736 „Dėl Lietuvos kariuomenės kuopos pasirengimo ir dalyvavimo taikos įgyvendinimo operacijose“ (toliau – Nutarimas Nr. 736), Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997 m. birželio 30 d. nutarimu Nr. 694 „Dėl Lietuvos kariuomenės karių, tarnaujančių tarptautinių operacijų padaliniuose, tarnybos sąlygų ir tarnybinių atlyginimų“ (toliau – Nutarimas Nr. 694) ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2000 m. rugsėjo 21 d. nutarimu Nr. 1126 „Dėl Lietuvos karių ir civilių krašto apsaugos sistemos tarnautojų tarnybos tarptautinių operacijų kariniuose vienetuose sąlygų“ (toliau – Nutarimas Nr. 1126) (toliau kartu – Nutarimai). Nutarimais buvo reglamentuotos Lietuvos kariuomenės karių tarnybos sąlygos tarptautinių operacijų kariniuose vienetuose, tačiau jais nebuvo reguliuojamos pareigūnų ir karių valstybinių pensijų skyrimo sąlygos. Pareigūnų ir karių valstybinių pensijų sąlygos, įskaitant tarnybos laiką šioms pensijoms skirti, buvo ir yra reguliuojamos specialiajame teisės akte – Lietuvos Respublikos pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatyme. Įstatymo projekto aiškinamajame rašte nurodomas tarnybos tarptautinėse operacijose laiko skaičiavimo modelis nebuvo įtvirtintas kaip tarnybos laiko pareigūnų ir karių valstybinei pensijai skirti apskaičiavimo taisyklė. Taigi vien aplinkybė, kad Nutarimuose tarnybos tarptautinėse operacijose laikas tam tikrais tarnybos santykių tikslais buvo apskaičiuojamas taikant palankesnes taisykles, nesudaro pakankamo pagrindo konstatuoti teisėtų lūkesčių, kad

toks pats tarnybos laiko skaičiavimo modelis turėjo būti taikomas ir pareigūnų ir karių valstybinei pensijai skirti.

2. Nutarimuose nustatytas tarnybos tarptautinėse taikos įgyvendinimo, taikos įvedimo ar taikos stabilizavimo operacijose laiko trigubinimas ar dvigubinimas yra atskira skatinamoji priemonė, skirta darbo užmokesčio ir su juo susijusių garantijų, atsižvelgiant į patirtą riziką tarptautinėse operacijose, dydžiui nustatyti, kuri nesudaro teisinio pagrindo įskaityti tarnybos laiką pareigūnų ir karių valstybinei pensijai skirti taikant didesnę koeficientą, be to, Įstatymo projektu siūloma teisinio reguliavimo priemonė nėra pakankamai pagrįsta kaip būtina ir proporcinga Įstatymo projekto siekiamis įgyvendinti:

2.1. Tarnybos laikas pareigūnų ir karių valstybinei pensijai skirti yra savarankiška teisinė kategorija ir nebūtinai sutampa su pareigūno ar kario tarnybos laiku, naudojamu darbo užmokesčiui, priedams ar priemokoms nustatyti ar kitoms garantijoms taikyti. Šį atskyrimą lemia specifinė pareigūnų ir karių valstybinės pensijos prigimtis – tai yra valstybės biudžeto lėšomis finansuojama, nesusieta su jokiais asmens įmokomis, dažnai papildoma (sukakus socialinio draudimo senatvės pensijos amžių ar asmenį pripažinus netekusiu 45 procentų ar daugiau dalyvumo, mokama kartu su socialinio draudimo pensija) garantija. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas yra ne kartą konstatavęs, kad valstybinių pensijų ypatumai leidžia įstatymų leidėjui, atsižvelgiant į visas reikšmingas aplinkybes ir paisant Lietuvos Respublikos Konstitucijos normų bei principų, nustatyti atitinkamas šių pensijų skyrimo sąlygas; įstatymų leidėjo diskrecija nustatant valstybinių pensijų skyrimą yra platesnė nei reglamentuojant kitas pensijas, jų skyrimo sąlygos gali būti labai įvairios ir priklausyti *inter alia* nuo tarnybos ypatumų, ekonominių valstybės išgalių; įstatymu gali būti nustatytas maksimalus tokių pensijų dydis, taip pat gali būti įtvirtinti įvairūs tokios pensijos maksimalaus dydžio nustatymo būdai (Konstitucinio Teismo 2008 m. gruodžio 24 d. nutarimas byloje Nr. 09/06-30/06-01/07-30/08, Konstitucinio Teismo 2010 m. birželio 29 d. nutarimas byloje Nr. 06/2008-18/2008-24/2010, Konstitucinio Teismo 2016 m. sausio 26 d. nutarimas byloje Nr. 39/2014-2/2015).

2.2. Konstitucinio Teismo doktrinoje ne kartą pažymėta, kad pareigūnų ir karių valstybinės pensijos paskirtis – atlyginti už sudėtingą, atsakingą, dažnai rizikingą ir pavojingą asmens tarnybą valstybei (Konstitucinio Teismo 2008 m. gruodžio 24 d. nutarimas byloje Nr. 09/06-30/06-01/07-30/08, Konstitucinio Teismo 2013 m. vasario 22 d. nutarimas byloje Nr. 102/2010). Taigi pareigūnų ir karių valstybinė pensija yra speciali valstybės garantija, kuria Pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo nustatytais sąlygomis įvertinama sudėtinga, atsakinga, rizikinga ar pavojinga tarnyba valstybei. Tarnybos laiką pareigūnų ir karių valstybinei pensijai skirti vertinant ne tik pagal faktinį tarnybos laiką, bet ir pagal tarnybos rizikos lygį, galėtų būti sukurtas precedentas skiriant valstybines pensijas panašiai dvigubinti ar trigubinti tarnybos laiką pareigūnų ir karių valstybinei pensijai skirti ir kitiems pareigūnams ar kariams, vykdančioms rizikingą veiklą, nebūtinai tarptautinėse operacijose, bet ir šalies viduje (pavyzdžiui, vykdančioms išminavimo, gelbėjimo, šturmo užduotis, saugant pasienį ar tam tikroms pareigūnų grupėms, vykdančioms padidintos rizikos ar pavojingas užduotis).

Padidinta tarnybos rizika turėtų būti (ir yra) kompensuojama per tikslines priemones. Lietuvos kariuomenės kariams, dalyvavusiems tarptautinėse taikos įgyvendinimo, taikos įvedimo ar taikos stabilizavimo operacijose, atsižvelgiant į patiriamas rizikas, buvo taikytos papildomos apmokėjimo ir kitos garantijos: kas mėnesį buvo mokami 3 mėnesiniai nustatytojo dydžio atlyginimai (su priemokomis ir priedais) (Nutarimas Nr. 736), atsižvelgiant į padvigubintą ar patrigubintą tarnybos stažą krašto apsaugos sistemoje buvo skiriami priedai už ištarnautą laiką, ilginamos kasmetinės atostogos, suteikiamas laipsnis (Nutarimas Nr. 694), priedai už tarnybos specifiką priklausomai nuo tarnybos pobūdžio ar tarptautinės operacijos pobūdžio ir už vadų pareigas, susijusias su didesne atsakomybe (Nutarimas Nr. 1126). Vadovaujantis Lietuvos Respublikos krašto apsaugos sistemos organizavimo ir karo tarnybos įstatymu, kariams, dalyvaujantiems tarptautinėje operacijoje, už tarnybos užsienyje specifiką kas mėnesį mokama nuo 1,57 iki 3,13 pareiginės algos (atlyginimo) bazinio dydžio kompensacija.

2.3. Įstatymo projekto siekis papildomai įvertinti Lietuvos karių, dalyvavusių tarptautinėse taikos įgyvendinimo, taikos įvedimo ar taikos stabilizavimo operacijose, indėlį ir tarnybos ypatumus nėra paneigtinas, tačiau Įstatymo projekto pasiūlymas apskaičiuojant pareigūnų ir karių valstybinę pensiją papildomai perskaičiuoti atskirus ribotos trukmės tarnybos laikotarpius pagal jų rizikos pobūdį turėtų būti ypač aiškiai pagrįstas visos pareigūnų ir karių valstybinių pensijų sistemos nuoseklumo, proporcingumo ir valstybės finansinių galimybių požiūriais. Įstatymo projekto aiškinamajame rašte tokio pagrindimo nepateikta. Įstatymo projekto aiškinamajame rašte siūlomas teisinis reguliavimas grindžiamas analogija su Pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 16 straipsnio 3 dalies 6 punkte įtvirtintu teisiniu reguliavimu, pagal kurį tam tikras tarnybos ar darbo laikas Lietuvos Respublikos institucijose 1990–1991 m. skaičiuojamas taikant koeficientą 3. Tačiau minėtas teisinis reguliavimas buvo nustatytas atsižvelgiant į išskirtines aplinkybes, susijusias su Lietuvos Respublikos nepriklausomybės atkūrimu, valstybės institucijų kūrimu ir tiesiogine grėsme valstybės nepriklausomybei bei konstitucinei santvarkai. Įstatymo projekto aiškinamajame rašte nepateikta argumentų, pagrindžiančių, kad tarptautinėse operacijose tarnavusių karių teisinė ir faktinė padėtis būtų tokia pati ar pakankamai panaši, kad būtų galima taikyti analogišką tarnybos laiko pareigūnų ir karių valstybinei pensijai skirti skaičiavimo taisyklę. Pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 16 straipsnio 3 dalies 6 punkte nustatytas išimtinis teisinis reguliavimas savaime negali būti laikomas teisiniu pagrindu analogišką tarnybos laiko trigubinimo taisyklę taikyti kitoms tarnybos situacijoms, kurios skiriasi savo istoriniu, teisiniu ir konstituciniu kontekstu.

3. Konstitucinis Teismas 2013 m. vasario 22 d. nutarimu byloje Nr. 102/2010 konstatavo, kad „įstatymų leidėjas, nustatydamas, kokiems asmenims skiriama ir mokama pareigūnų ir karių valstybinė pensija, jos skyrimo ir mokėjimo pagrindus bei sąlygas, taip pat šios pensijos dydžius, turi laikytis konstitucinio visų asmenų lygybės principo (Konstitucinio Teismo 2007 m. rugsėjo 26 d. nutarimas), paisyti ir iš Konstitucijos 29 straipsnio kylančio reikalavimo, kad pareigūnai ir kariai, kurių teisinė padėtis yra vienoda, kai tarp jų nėra tokio pobūdžio ir tokios apimtys skirtumų, kad tokių pareigūnų ir karių nevienodas traktavimas būtų

objektyviai pateisinamas, būtų traktuojami vienodai (Konstitucinio Teismo 2008 m. gruodžio 24 d. nutarimas byloje Nr. 09/06-30/06-01/07-30/08)“. Įstatymo projektu siūlomas teisinis reguliavimas nėra pakankamai pagrįstas konstitucinio asmenų lygiateisiškumo principo požiūriu, nes:

3.1. Įstatymo projektu siūlomas teisinis reguliavimas neapima visų į pareigūnų ir karių valstybines pensijas galinčių pretenduoti asmenų, kurie Įstatymo projekte nurodytu laikotarpiu dalyvavo tarptautinėse operacijose bei misijose, – jose dalyvavo ne tik krašto apsaugos sistemos pareigūnai ir kariai, bet ir vidaus tarnybos sistemos pareigūnai (policijos pareigūnai), ir jiems pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimus (Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1996 m. birželio 12 d. nutarimą Nr. 680 „Dėl Lietuvos Respublikos policijos pareigūnų dalyvavimo Jungtinių Tautų tarptautinių specialiųjų policijos pajėgų (UNIPTF) misijoje Bosnijoje ir Hercegovinoje bei Rytų Slavonijoje“, Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999 m. liepos 29 d. nutarimą Nr. 864 „Dėl Lietuvos Respublikos policijos pareigūnų dalyvavimo Jungtinių Tautų misijoje (UNMIK) Kosovo provincijoje, Jugoslavijos Federacinėje Respublikoje“, Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2000 m. rugpjūčio 25 d. nutarimą Nr. 972 „Dėl Lietuvos Respublikos policijos pareigūnų dalyvavimo Jungtinių Tautų misijoje (UNMIK) Kosovo provincijoje, Jugoslavijos Federacinėje Respublikoje, pratęsimo“ ir kt.) taip pat buvo ilginamas vidaus tarnybos stažas, vieną tarnybos nurodytose misijose dieną įskaitant kaip 2 arba kaip 3 dienas.

3.2. Įstatymo projektu siūloma keisti tarnybos laiko pareigūnų ir karių valstybinei pensijai skirti skaičiavimą už tarnybos laiką tarptautinėse taikos įgyvendinimo, taikos įvedimo ar taikos stabilizavimo operacijose, vykdytose nuo 1996 m. birželio 21 d. iki 2001 m. balandžio 30 d., taip pat tarptautinėse operacijose, pradėtose vykdyti iki 2001 m. balandžio 30 d. ir tęsiamose po šios datos. Siūlomas teisinis reguliavimas neapimtų analogiško ar panašaus pobūdžio tarptautinių operacijų ir misijų, pradėtų po 2001 m. balandžio 30 d., nors Įstatymo projekto aiškinamajame rašte nepagrįsta, kodėl tokiose operacijose ir misijose dalyvavę asmenys pensijų skyrimo požiūriu turėtų būti vertinami skirtingai.

4. Įgyvendinant Įstatymo projekto pasiūlymus, prireiks papildomų valstybės biudžeto lėšų pareigūnų ir karių valstybinėms pensijoms perskaičiuoti ir mokėti pagal naujus tarnybos laiko duomenis. Įvertinus krašto apsaugos sistemos pareigūnų ir karių, dalyvavusių tarptautinėse taikos įgyvendinimo, taikos įvedimo ar taikos stabilizavimo operacijose 1996–2001 m., skaičių, vidutinę tarnybos laiko tarptautinėse operacijose trukmę, vidutinės buvusiems krašto apsaugos sistemos pareigūnams ir kariams mokamos pareigūnų ir karių valstybinės pensijos dydį bei vidutinį tarnybos laiką, už kurį ji skiriama, prognozuojama, kad, nevertinant valstybinių pensijų indeksavimo, valstybės biudžeto lėšų poreikis jau paskirtoms pareigūnų ir karių valstybinėms pensijoms perskaičiuoti ir mokėti kasmet gali siekti apie 100 tūkst. eurų. Jei, siekiant užtikrinti asmenų lygiateisiškumo principą, Įstatymo projektu siūlomas teisinis reguliavimas būtų taikomas ir vidaus tarnybos sistemos pareigūnams, taip pat apskaičiuojant pareigūnų ir karių valstybines pensijas būtų ilginamas tarnybos dalyvaujant po

2001 m. balandžio 30 d. prasidėjusiose tarptautinėse operacijose ir misijose laikas, prireiktų dar daugiau valstybės biudžeto lėšų. Šios lėšos Lietuvos Respublikos 2026–2028 metų biudžeto patvirtinimo įstatyme nenumatytos. Nėra pateikta pakankamai duomenų, leidžiančių įvertinti papildomą valstybės biudžeto lėšų poreikį tuo aspektu, kad dalis asmenų, kurie nėra įgiję reikalaujamo pareigūnų ir karių valstybinei pensijai skirti tarnybos laiko krašto apsaugos sistemoje, gali būti įgiję papildomo tarnybos laiko kitose statutinėse įstaigose, o iš naujo įvertinus tarnybos tarptautinėse taikos įgyvendinimo, taikos įvedimo ar taikos stabilizavimo operacijose laiką, jie galėtų įgyti teisę gauti pareigūnų ir karių valstybinę pensiją.

Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad „įstatymų leidėjas negali sukurti tokios teisinės situacijos, kai išleidžiamas įstatymas arba kitas teisės aktas, kuriam įgyvendinti reikia lėšų, bet tokių lėšų neskiriama arba jų skiriama nepakankamai“ (Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas byloje Nr. 51/01-26/02-19/03-22/03-26/03-27/03), ir kad „teisės norma, kuria valstybė prisiima atitinkamą įsipareigojimą, <...> turi būti paremta materialiniais ir finansiniais ištekliais“ (Konstitucinio Teismo 1996 m. lapkričio 12 d. nutarimas byloje Nr. 8/96).

Ministras Pirmininkas

Socialinės apsaugos ir darbo ministras